

Julieta ȚINTEA

Schiță de portret executată prin nebăgarea de seamă a modelului

Un bolid – Răzvan Vasilescu

De la o vreme, unii dintre actorii valoroși trec printr-o perioadă de subîntrebuițare, printr-o undă sterilă: joacă puțin, tot mai puțin sau deloc.

Deunăzi, întâlnindu-l în studiourile Radioului pe Răzvan Vasilescu, am încercat o reînnoită admirație pentru acest fascinant artist. Cu ce se ocupă Răzvan Vasilescu acum? În filme nu apare pentru că nici filme nu apar. Pe afișele teatrelor îl găsești și nu prea. Mai rara vedere să fie oare cea cu miere? Bolidul care e să-și fi încetinit viteza ca să se lase mai bine văzut? Vreau să cred, mai ales, într-o cochetărie bărbătească prin care sala e ținută în așteptare; și cine nu știe cât de frumoasă e așteptarea!

Acestea fiind supoziții, ce face Răzvan Vasilescu acum? Grea întrebarea și încă mai greu răspunsul. Contemporanul nostru e inabordabil. L-am provocat la un interviu pe nerăsuflăte: a sprintat din coridor drept în stradă! O formă de luciditate, un idealism rece – fără flacără și fără fum – îi definesc conduita. Sobrietatea lui e de nepulverizat. Insistând, află că interlocutorul nu e atras de conversații. Colecționezi rezerve și refuzuri exprimate nici agresiv nici confortabil, dar ferm. Pare sincer amuzat de consternarea produsă. Zâmbește, drept scuză, dar nu se scuză.

Pe actor îl cunosc de o viață, pe om îl intuiesc doar. Spre paguba ambilor, nu suntem prieteni. N-am băut împreună nici un ceai de „frunzuliță mușețel“ cum intonau, la refren, cătanele din filmul *O vară de neuitat*, sistematic uscate-n bătaii de el, pe când era *Lent. Turtureanu*.

Multă vreme l-am considerat un barbar al zilelor noastre. Ușurința cu care – prin intermediul artei – a înjurat, a molestat, a violat, lăsa loc bănuielii că un asemenea comportament i-ar putea fi (Doamne ferește-ne!) propriu. De când îl știu mi-a fost frică de el, de când îl știu l-am evitat. Incapabilă să verbalizez, răspunsul meu la salutul întotdeauna politicos suna ca piuitul înaripatei hipnotizată de cobră. Nici acum nu sunt chiar la larg, deși, după vreo douăzeci de ani de binețe, relația s-a decompresat în mișcare: ba din refuzuri, ba din frânturi de fraze schimbate între ușile cabinelor, pe holurile supraaglomerate, oriunde e agitație multă. În curând, servind cauza, ne plasăm în forfota Gării de Nord, la peroane...

„Ca și *Mitică* din *Balanța* sunt extrem de pozitiv, un tip foarte cinstit și un bun specialist pe care nu-l prea interesează lucrurile ce nu țin direct de viața lui sentimentală sau profesională“, declara el într-un interviu acordat presei scrise, nu radiodifuzate. Citindu-l, mi-a mai venit inima la loc, deși, încă mă văd în toiul unei conversații, brusc supusă cremațiunii verbale sau fizice. Între a mă lăsa incendiată și „a ne răci împreună“, orice aș alege e la fel de avantajos!

Prin urmare, ce face Răzvan Vasilescu acum? Păi, de unde să știi? Doar nu vă imaginați că, dincolo de scenă și de ecran, îți îngăduie să te uiți la el de aproape.

L-am revăzut de curând în *Libertinul*. Pentru oarece variație în opiniile formulate, aș prelua, ușor modificată, chiar replica actorului din amintitul film: „Măi bârfitori, ia, ochii la mine, hai să nu răciți la umbra aia, ferește salata, ia stai jos, mai adunați, mai adunați, mai adunați, ascultă ce spune criticul anului, zi, mă: «Don' ghinăral, omul s-a dezvelit cu măsură, actorul s-a dezvăluit total!»“.

E cunoscută aprecierea cum că jocul unui actor nu e decât o dezvăluire; și o continuă metamorfoză, aș adăuga, o adecvare (prin ce misterios transfer?) la o altă viață, la un alt destin. Niciodată același, niciodată încremenit în poză, în schemă, în tehnici, Răzvan Vasilescu gândește și inițiază. E un actor proteic, un temerar cu bogate resurse, neobosit de căutări, de variante, de soluții, inventiv în compunerea măștilor. Rolurile lui sunt de restriște, nu au fotogenie morală, dar interpretul ne dovedește mereu și mereu că restriștea are infinite chipuri.

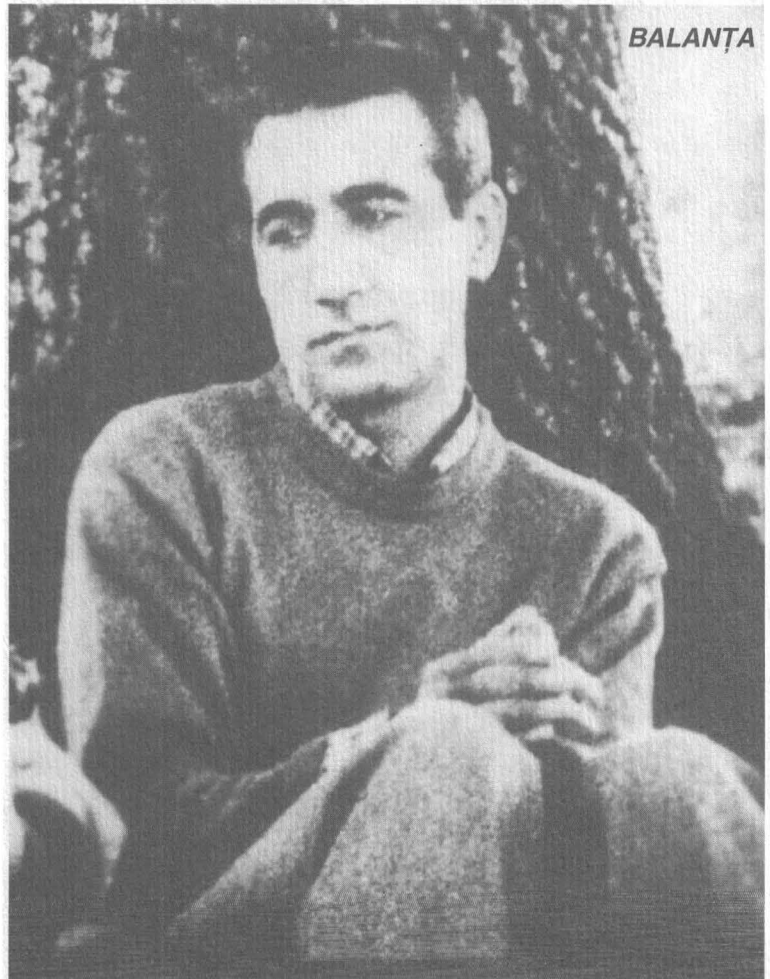
Biografia artistică i s-a deschis deloc șters, modest sau neconcludent. Primele sclipiri ale succesului au apărut o dată cu *Spiridon (O noapte furtunoasă)* tocmai din negura deasă, din opacitatea personajului, așa cum l-a „înzestrat“ el: un orbete cosmic, de o nerozie suspectă – fiindcă vicleană. A izbucnit apoi impetuos în *Amadeus*, memorabil triumf scenic prin tratarea modernă, ingenioasă a partiturii. Era figurat – cu sesizabil indiciu de spiritualitate în abordare – geniul: pasionant, exuberant, pueril, de o candoare dezarmantă, risipitor fără

să-și epuizeze filonul, întreținând fără să-i pese elanul entuziaștilor și veninul detractorilor. Scăpărarea inteligentă a privirii era contrazisă de un chicotit indecent, apoi de un hohot ieșit parcă de sub control. Vorbind în felul său inimitabil despre omeneasca aspirație către luminile stelare ale artei, cu haloul ei de sublim și de extravagantă, actorul a produs o tulburare cu mult peste emoția estetică, a atins un tărâm aproape inaccesibil. Momentele de intens dramatism provocau o insuportabilă sfâșiere, cum *ăltădată Nebunul din Woyzeck* avea să ne cuprindă în suferința lui ca într-o rană.

Enumerarea s-ar cuveni continuată, dar mă întorc la *Libertinul* ca la o diversitate în peisaj. N-am putut să nu aplaud atitudinea relaxată cu care protagonistul ne-a atras într-o dublă ispită: nivelul înalt al moralei – în ideal – și, opus lui, nivelul mediu al vieții, contextele ei – uneori în frivol – dar cu multiple potențiale. Dacă filosoful moralist pledează pentru obligația de a fi fericiți fără să-i nefericim pe alții, interpretul, preluând cugetarea, se consumă în febra virilă a unui faun păros, răvășit de ardoare, în căutare de nimfe, în veșnică pândă, oriunde se aprinde corupător scânteia privirilor feminine. Numai că moralistul, când intolerant, când dubitativ, și el în veșnică pândă, subminează autoritatea senzualului avid, răvășit de ardoare, care subminează autoritatea moralistului când intolerant, când dubitativ în veșnică pândă... În ambele ipostaze Răzvan Vasilescu se comportă neașteptat, ca un improvizator redutabil: lovește tare și iute. Aerul distins, eleganța rafinată a gestului, a rostirii, umorul subțire, ironia fosforescentă sunt și ele subminate de căderea în ridicol a excentricului, mereu întrerupt de intruși tocmai când se simte chemat să armonizeze subtilitatea gândirii cu foamea instinctului și cu tandrețea inimii. Un amestec de neconsolări și de ranchiună peste care se așterne melancolia unui apus: așa l-am văzut pe Răzvan Vasilescu în rolul *Diderot*.

Dacă e să trecem de la scenă la ecran, peste cât ne îngăduie titlul publicației-gazdă, acest „homo cinematographicus“ se arată un subiect și mai incitant. L-au înlesnit prestigioasa experiență în domeniu maeștri ca Pintilie, Gulea, Veroiu, și, adaug întru susținerea adevărului până la capăt, dacă maeștrii nu găseau stofa, pe ce ar fi croit tiparul? Filmul i-a pus în evidență lipsa de afectare, calmul, siguranța, darul de a caracteriza într-o spontană participare. Decisive rămân expresia chipului, intensitatea privirii, flexibilitatea trupului în mișcare; atuuri fizice susținute de un interior profund și enigmatic.

În *Balanța* este eroul de opoziție în refuz polemic față de lumea înconjurătoare. Insolența, brutalitatea, gestul scandalos, replica tăioasă aparțin tânărului care nu se lasă potopit de violență și vulgaritate, care nu-i permite prostiei agresive să aibă ultimul cuvânt.

Mai târziu i-au marcat cariera câteva memorabile tipuri – simbol al imperfecțiunii omenești. Actorul le-a recepționat din plin starea inferioară și pe aceste date depozitul său de informații și de inspirate manifestări s-a dovedit inepuizabil. Mai mult, reproducerea vieții în degradare și ticăloșie i-a furnizat delicii și rezultate cuceritoare. Rară e și capacitatea lui de a prinde mitocănia în inepuizabile izbucniri. E cazul *Turtureanu* (*O vară de neuitat*), un dublu deficient – congenital și cazon – „nod de însușiri”, strălucit exploatat: de la privirea tâmp-admirativă către Erzsí, ivită la fereastră (mă rog, ca parte pentru întreg), spre dansul cu figuri sincopate la pieptul camaradului, de la „bagatela” execuției din final, înapoi spre dezlănțuirile dement-furibunde. Un hiatus pe bază de alcool îi face deplasarea nesigură, îi dă o lipsă de coordonare a mersului cu gestul, dar nu-i afectează rostirea nici unei sudalme din fondul lexical principal, ba îl ajută și la utilizarea unor expresii mai elaborate de genul: „Scoateți caii, boilor!”. Tot aparatul de filmat a captat mai intens decât scena ferocitatea, abjecția, care au dat credibilitate până la oroare unui grobian ca *Gore Pirgu* (*Craii de Curtea-Veche*). Pentru „Nea Gorică om frumos și călare și pe jos” lentila miraculoasă de care dispune interpretul recompune fragmente esențiale din tipologia de ieri și de azi; el însuși caută și găsește o specială gradare, o specială potrivire cu limbajul ordinar, erotismul de vespasiană și apucăturile mizere ale unui negociator de crime, cu delectare. Aceași delectare cu care își suflă nasul pe caldarâm, își comentează dispepsia, vrea perspective, vrea „lichidități”.

Prin *Mureșan* (*Stare de fapt*), Răzvan Vasilescu ne face pe toți solidari în coșmaruri, fără să ne modifice, nici în final, perspectiva lăuntrică. El evoluează între cinismul cu care vrea să-i facă uitați pe „moțișorii” din Decembrie și panica înghețată care prinde rădăcini o dată cu aruncarea pionului din joc.

Tot într-un prag de infern, dacă nu într-o bolgie a infernului, e lucrat teroristul paranoic din *Terminus Paradis*. Ca unul ce deține autoritatea în zonă, el e bilingv, adică înjură în două graiuri. După amenințări triviale și ordine de troglodit, vine și un ceas al izolării meditative, al căderii în „arierpanseuri”. Atunci se schimbă șapca, o streășină, cu pălăria din țări coloniale. Lentile negre și permanente atestă că posesorul lor a contractat o boală în exercițiul funcțiunii, poate o blefaro-conjunctivită din praful bății pasului de front, atent supravegheat.

Câtă consistență poate avea un spectator în fața șocurilor? Dar cel care le îndură primul pentru că el le generează? Actorul din povestea mea naște tenebrele și le oprește după plac, poate să asculte în el o infernală muzică, știe să manevreze energiile nefaste produse în ființe din dezacorduri, dezechilibre, dizarmonii, un bun actor este o carte vie, comentatorul e numai învelișul care o cuprinde...

Să te simți conectat tu cu tine și cu tot ce nu poți fi tu, doar asistând la o reprezentație? Am trăit starea la performanțele unui stigmatizat de har. Nu mă văd prea curând detașată de stilul acestui urât-frumos, năvalnic și retractil, dur și delicat, de aromele tari ale umorului său închis la culoare, de tăcerile-i triste și grele, de magnetismul pe care și-l ignoră.

Dar și-l ignoră cu adevărat?

La vârsta când juca
AMADEUS